

Ticarileşme, Sağlık Hizmetleri ve Akademik Özgürlük

Alâeddin Şenel'in 15 Ocak 2017'de yaptığı "Üniversitelerin var olmasının, YÖK olmasının ve yok olmasının koşulları" başlıklı konuşma metninin anlatabildiği ve anlatamadığı bölümlerinin geniş bir özeti.

- Geçmişin eşitlikçi ilkel topluluklarında eğitimin bir kurum olarak varlığından söz edilemez. Aslında eğitime de gerek yoktu. Genç kuşaklar, gerekli bilgileri, kolektif geçim etkinliklerine katılırken, kendiliğinden edinirler.
- İlk örgütlü eğitimle, eşitsizlikçi uygarlığın sınıflı toplumunun ilk örneğiyle, yani Sümer kent devletinde (İ.Ö. 3000 dolaylarında) karşılaşırız. Bu, profesyonel kapıkulu düşünürlerinin yetiştirildiği Ziggurat yazman kolejiydi. Yazman rahip adaylarının öğrenip öğrettikleriyse, inanç biçimi verilmiş dinsel ideoloji (sınıflı toplumların üst yapısı) idi.
- Sümer'in kapıkulu düşünürlerini Yunan kent devletlerinin (İ.Ö. 400 dolaylarının) sofistleriyle, kendilerine "özgür düşün emekçileri" dediğim kimselerle karşılaştırmak ilginç olacak. Niye? çünkü sofistler, Sümer din adamlarından farklı olarak "düşünceler serbest pazarı"nın bir tür satıcılarıydı. Öyle ki öğrenciler onlardan, Meclis içinde ve dışında yapılan siyasal tartışmalarda, çıkarlarını savunabilmek için, hangi düşüncelere gereksinimleri varsa onları satın alabiliyorlardı.
- Orta Çağ boyunca, ister Hıristiyanlık aleminde (ökümenede) ister İslam (ümme) dünyasında olsun, resmi eğitim, klerje/hoca takımı tarafından, "zümre toplumunu" yeniden üretecek belli doğmaların kafalara sokuşturulması amacıyla örgütlendirilip denetlendi.
- Bu yolda, Batı feodal toplumunda, büyük piskoposluk kentlerinde katedral okulları kurulmuş bulunmaktaydı. Ancak onların yanı sıra (onüçüncü yüzyılda) hukuk, tıp gibi alanlarda profesyonel kadroların yetiştirileceği okullar da görülmeye başlandı. Bunların en erken örnekleri arasında Padua Üniversitesi (1222) Napoli Üniversitesi (1224) Salerno (tıp) ve Bologna (hukuk) okulları sayılabilir.

- Avrupa'nın her yerinden buralara meslek edinmeye gelen öğrenciler, örneğin "hukuk öğrencilerinin evrensel birliği" anlamına gelen "*Universitas*" dedikleri loncalarda örgütlendiler. Ders almak istedikleri profesörleri arayıp, bulup, ücretlerini ödediler. Bu örgütler zamanla öğrencilerin ve öğretim üyelerinin ortak birlikleri durumuna geldi.
- Hemen aynı tarihlerde, katedral okullarından (Reims, Cologne, Utrecht gibi) bazıları, dini olmayan (seküler) disiplinlere öncelik vererek üniversitelere dönüştüler. Din okullarının içinden çıkıp, onların antitezi olma yönünde geliştikleri için, özgür ve eleştirel düşünme geleneği "ikinci doğaları" olarak gelişip yerleşti.
- Burjuva devrimleri sırasında (18. - 19. yüzyıllarda Fransız devrimi'nde olduğu gibi) dinsel eğitime karşı laik eğitim ve bilimsel düşünüş kurumları yerden mantar gibi bitip, eğitimi burjuva dünya görüşüne uyarladılar; liseler, akademiler ve çağdaş üniversiteler bu girişimin ürünleri olarak doğdu.
- Ne var ki burjuva düzeni kendini güvene alır almaz, tarihin akışına ters bir akım da, bilimsel, eleştirel, özgür düşünüşe ve kurumlarına karşı tezgahlandı. Bu yolda burjuva hükümetlerinin eğitim ve din politikalarının geri vitesinin basamakları olarak, az çok kronolojik sıvayla, birbiri ardı sıra atılan adımlarını şöyle görmekteyim:
 - Dinsel inançların ve ötedünyacı değerlerin eleştirisinin desteklendiği tutumun bırakılıp, teizmin [deizmin değil] yani dinlerin sözünün edilmeyip "tek yaratıcı"nın varlığına inancın ve gözde duruma getirilişi
 - Ateizmin dışarıya atılıp agnostisizmin içeriye çağrılışı
 - Her türden dinsel hoşgörü
 - Dinlere, mezheplere, tarikatlara, cemaate (eleştiriye kalkılmaksızın) saygılı davranılması talebi
 - Tanrı'nın "sözü"nü eleştirmenin (evrensel barış ile insan haklarına ve

değerlerine düpedüz aykırılığının gösterilmesi biçiminde bile olsa) suçlanması; (ülkemizde örneğin, dinsel temelli cinsiyet ayrımcılığının eleştirilişine bile tahammülsüzlük)

- Ve son olarak “halkın mukaddeslerine saygı göstermeme” bahanesiyle hemen her türlü dinsel eleştirinin, yasalarla yasaklanıp, eleştirenlerin cezalandırılması
- Genel olarak burjuva yönetimlerinin dine karşı tutumlarındaki bu “U dönüşünün, Laik Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun hemen ardından başlatılıp işletildiğini ve bu yolda aynı adımların birbirini izlediğini görmek şaşırtıcıdır. Bunu gösterecek birkaç örnek yeter:
- Laik, bilimsel, resmi eğitim yanı sıra (Tevhid-i Tedrisat yasasına karşın) Kur’an kurslarının hoşgörülüp desteklenmesi. Sözde meslek okulları olarak İmam Hatip’lerin açılışı. Ki ben bu ikisini laik, bilimsel eğitim düzeninin “arkadan hançerlenmesi” olarak görmekteyim.
 - Yükseköğretimde “İlahiyat Fakültesi”nin, üniversite kampüslerine, onu gammazlayıp, kapılarını dincilere açacak bir “Troya Atı” olarak sokulması.

Eğitime ve üniversiteye yönelik tüm bu planlı programları saldırılar niye?

- Ekonomik savaşım alanında işçi sendikaları bastırılıp; siyasal savaşım alanında etnik, dinsel azınlıklardan ve çoğunluk (mavi-beyaz yakalı) emekçilerin çıkarlarından yana partiler parlamentodan sürülünce, emekçi sınıfların (sınıf bilinçliliğini yitirmemiş) gençleri ile aydınların ilerici bölümü, sınıf savaşımını (üniversitelerde) üstlenmek zorunda bırakılmışlardır.
- Bu durum karşısında, iktidardaki (dini referanslı) parti ve egemen sınıfın tutucu, hatta gerici kanatları, sınıf savaşımını doğrudan doğruya bilimsel eğitim anlayışına ve kurumlarına yöneltmişlerdir.
- Bu yolda başvurdukları politikalarından biri, “üniversitelerin geliştirilmesi ve yurt sathına yaygınlaştırılması” bahanesiyle çılgınca yeni (sözde) üniversiteler açma

furyası oldu. Asıl amaçlarının, bir kurum olarak üniversitenin saygınlığının en aza indirilmesi, yok edilmesi, hatta toplumu “üniversitesizleştirme” olduğu söylenebilir.

- Gerçekten “üniversiteleri yaygınlaştırma” savları, yaptıklarına bakılırsa, içtenlikten uzaktır.
- Üniversitelerin geliştirilip yaygınlaştırılmasının koşulları ve kriterleri konusunda “içten” bir öneriyi yıllar önce şöyle oluşturmuştum:
 - Üniversite, adında belirtildiği gibi insanlığın evrensel bilgi birikiminin toplanıp çoğaltılıp, yayıldığı yere, ilk üniversitelerin metropollerde oluşması doğal ve kaçınılmazdır.
 - Öyleyse üniversitelerin yaygınlaştırılmasının ilk koşulu, metropol üniversitelerinin akademik kadrolarının dolup, taşıyacak nicelik ve niteliğe ulaşmasıdır. Öyle ki taşrada açılacak üniversitelere akademik personel sağlanması, metropol üniversitelerinin harcanması pahasına olmamalıdır.
 - Bir taşra kentinde yeni bir üniversite açma düşünülürken bakılacak ilk koşul, oranın halkının ekonomik, toplumsal, kültürel bakımdan üniversiteden etkilenecek ve yararlanacak düzeye ulaşmış olmasıdır. Tersine, taşra kentinin üniversiteyi etkileyip belirlemesi, onu boğmak, boğazlamak anlamına gelecektir; birçok üniversite de görüldüğü gibi!